

İsmail Kulakçioğlu

325 İznik Konsili

Ne oldu, ne olmadı?

İsmail Kulakçıoğlu

Tarihsel, ilahiyatsal bir yaklaşım!

325 İZNİK KONSİLİ

Ne oldu Ne olmadı?

Kitabının tüm yayın hakları İsmail Kulakçıoğlu'na aittir. Kaynak gösterilerek alıntı yapmak dışında kitabın yazarının yazılı izni olmadan ticari amaç güdümlere ya da ticari amaç gütmeyen kısmen ya da tamamen baskılı, sesli, görüntülü, dijital olarak kullanılamaz; fotokopi, cd, kaset şekilde kopyalanamaz.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	5
GİRİŞ	7
İSA MESİH'TEN İZNİK KONSİLİNE GEÇEN SÜREÇ	10
İZNİK KONSİLİ'Nİ HAZIRLAYAN TARİHSEL KOŞULLAR	15
325 İZNİK KONSİLİ'NİN ÜZERİNDE DURUL- MAYAN BAZI KARARLARI	17
325 İZNİK KONSİLİ'NİN ÜÇ ANA SONUCU	31
• İsa Mesih'in Tam İnsan Tam Ulûhi Doğası	35
• 325 İznik Konsili Evrensel İnanç Bildirgesi	41
• Üçlü Birlik	43

381 İSTANBUL, 431 EFES VE 451 KALKEDON KONSİLLERİ’NİN SONUÇLARI	48
SONUÇ	58
KAYNAKLAR	60
İNTERNET KAYNAKLARI	60

ÖNSÖZ

Albert Einstein'ın "Bir önyargıyı yıkmak atomu parçalamaktan zordur" sözünü anımsayarak bu kitapçıkta sonuna kadar gerçeğe bağlı kalacağız. "İznik Konsili'nde ne oldu?" ve "Ne olmadı?" sorularına var olan belgeler çerçevesinde halk dilinde yani sade cevaplara yer vereceğiz.

"İznik Konsili" dendiğinde Türkiye'de çok kişi İncil bölümlerinin bu konsilde oluşturulduğunu düşünür. Hatta bir söylentiye göre büyük bir masanın üstüne sözde var olan dört bin İncil konulmuş, masa sallanmış yere düşen düşmüş, masada kalan dört İncil kabul edilmiştir. Gerçeklerle uzaktan yakından ilgisi olmayan bu söylenti ispattan yoksundur. Aslında, günümüzdeki sosyal medya deyişiyle komplo teorisidir. Aynı zamanda başka bir deyişle de kara propagandadır. Çünkü tomarlara yazılı, yirmi yedi bölümden oluşan İncil'in o dönemde dört

bin yazılı metnini koyacak masa bulmak mümkün değildir.

Peki o zaman 325 İznik Konsili'nde ne oldu?

Konsil, yaklaşık 250 yıl boyunca Hristiyan ilahiyatında tartışılan, ancak fikir birliği sağlanamayan konuların çözümü kavuşması amacıyla toplanmıştır. Sonuçları bakımından İnanç Akidesi'nin oluşturulması ve kabulü Tanrı'nın kimliğinin açıklanmasına çağlar boyunca Hristiyan ilahiyatına yön vermiştir ve Mesih İsa'nın tekrar gelişine dek yön vermeye devam edecektir.

Kitapçığın yazım sürecinde İngilizce kaynak taramasına, özellikle 325 İznik Konsili'nin bilinmeyen, ama karara bağlanan diğer konularını Türkçe'ye çevirip ilettiği için Güven'e çok teşekkür ederim.

İsmail Kulakçıoğlu

17.03.2025

GİRİŞ

Konsil nedir? Din adamlarının net olmayan ya da tartışmalı konuları netliğe kavuşturmak için toplandığı kurula verilen addır. Genellikle toplanan kurulun bildirgesi olur ve bu bildirgenin bağlayıcı olması beklenir.

Herhangi bir dini kurul toplantısı konsil olarak adlandırılabilir, ancak “konsil” denince çok durumda akla gelen Hristiyanların oluşturdukları

kurallar gelir. Aslında kilise tarihi boyunca toplanan konsillerin amacı Hristiyanların görüş ayrılıklarını çözüme kavuşturmaktır.

Her Hristiyan mezhebi tüm konsilleri evrensel olarak kabul etmemekle birlikte, ilk dört konsil, İS 325 birinci İznik, İS 431 birinci Efes, İS 381 birinci Konstantinopolis, İS 381 Kalkedon konsilleri kararları genellikle Hristiyan mezheplerince kabul görmüştür.

Ekümenik konsiller içinde 325 İznik Konsili tartışılmaz bir öneme sahiptir. Konstantin döneminde önce evlerde ibadet yapan Hristiyanlar, Konstantin'in Hristiyan olmasıyla şapel, bazilika türünde ibadet yerleri inşa ettiler. İsa Mesih ile temellenen, Havariler ile açılan, kilise babalarıyla biçimlenen Hristiyan inancı aleni inanç oldu. Böyle bir durumda doğru öğretiyi tanımlama ihtiyacı giderek daha çok hissedildi.

Her konsilin ayrı konuları olmakla birlikte tek Tanrı'nın üç kişilikte birlik oluşturduğuna dair ilahiyatsal temelini pekiştirmek, İsa Mesih'in

doğasını tam insan tam Tanrı olarak netleştirmek, Kutsal Ruh'u tanımlamak ilk dört konsilin zaferidir.

Bu bağlamda İznik İnanç Bildirgesi İsa Mesih'in Müjdesi'ni (İyi Haber'ini)¹ özetler niteliktedir: İnsanın günahlarından kurtuluşunda Semavi Baba, Oğul-Kelam İsa ve Kutsal Ruh etkin olmuştur.

¹ Grekçesi, *evangelion*. “Yahya'nın tutuklanmasından sonra İsa, Tanrı'nın Müjdesi'ni duyura duyura Celile'ye gitti. ¹'Zaman doldu' diyordu, 'Tanrı'nın Egemenliği yaklaştı. Tövbe edin, Müjde'ye inanın!’” Mar.1:14-15

İSA MESİH'TEN 325 İZNİK KONSİLİNE GEÇEN SÜREÇ

Hristiyanlık inancının temellerinde İsa Mesih ve O'nun kendisine iman edenlere günahlarından kurtuluş öğretisi vardır.² İsa Mesih günahın yargısından kurtuluş, sonsuz yaşam öğretisini açıklarken “[Kutsal Yazılar’da] Şöyle yazılmıştır: Mesih acı çekecek ve üçüncü gün ölümden dirilecek; günahların bağışlanması için tövbe çağrısı da Yeruşalim’den başlayarak bütün uluslara O’nun adıyla duyurulacak. Sizler bu olayların tanıklarısınız”³ diyerek Hristiyanlık inancının temeline günahın yargısına karşılık ölümlünü, üçüncü gün dirilişini yerleştirdi.

² İncil, 1Kor. 3:10-11 “Tanrı’nın bana lütfettiği görev uyarınca bilge mimar gibi temel attım, başkaları da bu temel üzerinde inşa ediyor. Herkes nasıl inşa ettiğine dikkat etsin. Çünkü hiç kimse atılan temelden, yani İsa Mesih’ten başka bir temel atmaz.”

³ İncil, Luk.24:46-48

Havariler, İsa Mesih'in göğe yükselişinden elli gün sonra Pentikost gününde⁴ başlayan yeni dönemde, Kutsal Ruh'un Yönlendirişiyile İsa Mesih'e tanıklıklarını *evangelion*, *İyi Haber*, *İncil* anlamına gelen Müjde'yi ilan ederek sürdürdüler. İncil Bölümü yazarlarından Matta, Yuhanna, Petrus, Yakup İsa Mesih'in öğrencileri olarak O'nun yanında bulundular. Pavlus, Rab İsa'nın olağanüstü çağrısıyla elçi olarak çağrıldı. İsa Mesih'in seçtiği Havariler ve sonradan elçi olarak çağrılan Pavlus, İsa Mesih'e tanıklık ederek, O'nun öğretisini Kutsal Ruh'un yönlendirişiyile gelecek kuşaklara aktardılar.

Yuhanna'nın tanıklığında, Mesih İsa yaşam sözü olduğunu özel olarak vurguladı. "İsa, 'Yol, gerçek ve yaşam Ben'im' dedi. 'Benim aracılığım olmadan Baba'ya [Tanrı'ya] kimse gelemmez. Beni

⁴ Musa Peygamber'e Sina Dağı'nda verilen Yasa'da, Tanrı halkının Mısır'dan kölelikten kurtulduklarını anımsamaları için verilen bayram buyruğu. İncil'de İsa Mesih göğe yükseldikten elli gün sonra Kutsal Ruh'un dökülüşünün başladığı gün için kullanılır.

tanısaydınız, Babam'ı [Tanrı'yı] da tanırdınız. Artık O'nu [Tanrı'yı] tanıyorsunuz, O'nu [bende tam olarak] gördünüz.”⁵

Aynı zamanda Havarî Yuhanna “Yaşam Sözü'yle ilgili olarak başlangıçtan beri var olanı, işittiğimizi, gözlerimizle gördüğümüzü, seyredip ellerimizle dokunduğumuzu duyuruyoruz” diye yazdığında Gnosisçi görüşe karşı havarisel bir tanıklık vermektedir: Mesih İsa yaratılmamıştır; çünkü başlangıçtan beri vardır. Yuhanna (aslında hem Havariler'in tümü hem diğer öğrenciler hem de binlerce tanık) Mesih İsa'nın insan bedenini görmüş, aralarında dokunanlar olmuştur ve onlar yalnız Tanrı'nın yapabileceği olağanüstü mucizeleri görerek Ulûhiyetine tanıklık etmiştir.

Gnosisçi görüş ruhun iyi maddenin kötü olduğundan hareket ediyordu. Tek tanrıyı kabul etmekle birlikte maddi evrenden (ve insandan) uzak bir tanrıya inanıyorlardı. Ruhlar madde olduğu için

⁵ İncil, Yu.14:6

dünyaya ve insan bedenine sıkıştırılmışlardı. Gizli bilginin keşfedilmesiyle tekrar Tanrı tarafından maddeden bağımsız ruhlara dönüşerek ruhun özgürlüğünün sağlanacağına inandılar.

Kilise Babaları, Havariler'den aldıkları Mesih merkezli öğreti mirasına sahip çıkarak sapkın öğretişler karşısında doğru öğretiye katkıda bulundular. Aynı zamanda Kilise Babaları doğru öğretiye önemli bakış açıları sağlamakla birlikte, zaman zaman yanılmışlardır. Havariler'in yetkisine de sahip değillerdir. Hristiyanlığı yanlış öğretilerden korumak isterken, ruhbanlığın kilise geleneği içine girmesine zemin hazırladıkları da göz önünde bulundurulmalıdır.

325 İznik Konsili'nden önce, Elçilerin İnanç Bildirgesi adında, Elçisel Babalar⁶ ile Kilise Babaları döneminde kullanılmaya başlamış daha sade bir inanç bildirgesi oluşmuştu. Bu İnanç

⁶ Romalı Klemes, Antakyalı İgnatius, Polikarp gibi Elçilerin öğrencileri olan Kilise babaları.

Bildirgesi ilk dört konsile ilahiyatsal bir temel hazırladığı gibi İncil’deki ana öğretilerin ilk Hristiyan ilahiyatçıları olan Elçisel Babalar ile Kilise Babaları tarafından doğru anlaşıldığı görülür.

325 İznik Konsili’nden önce kullanılan Elçilerin İnanç Bildirgesi:

“Her şeye gücü yeten (Baba) Tanrı’ya, gökyüzünün ve yeryüzünün yaratıcısına inanırım. İsa Mesih’e, O’nun biricik Oğlu’na, Rab’bimize iman ediyorum. O, Kutsal Ruh’un gücü sayesinde rahme düşmüş ve Bakire Meryem’den doğdu. Pontius Pilatus’un yönetimi altında acı çekmiş, çarmıha gerilmiş, öldü ve gömüldü. Üçüncü gün dirildi. Gökyüzüne yükseldi, Ve Baba’nın sağında oturdu. Oradan Yaşayanları ve ölüleri yargılamak üzere yine gelecektir. Kutsal Ruh’a, Kutsal Evrensel Kilise’ye, Günahların bağışlanmasına, Bedenin dirilişine, Ve sonsuz yaşama inanırım. Amin.”⁷

⁷ Krş. Olson, s.134; Hristiyanlık Tarihi, s.155
<https://ccel.org/ccel/schaff/npnf214/npnf214.vii.iii.html>
(10.04.2025)

İZNİK KONSİLİNİ HAZIRLAYAN TARİHSEL KOŞULLAR

Konstantin Hristiyanlık tarihindeki dönüm noktalarından birisidir. Hristiyanlık inancını benimsemesi o güne dek zulüm altında yaşayan, evlerde toplanan Hristiyanlara dini özgürlük, aleni Hristiyan yaşamının kapılarını açtı. Bu durum Hristiyanların inanç özgürlüğüne kavuşması inancın yayılması ve yerleşmesi açısından olumluydu.

Konstantin'in putperestlikten semavi inanca, yani Hristiyanlığa geçmesinin olumsuz yollarından biri ise Mesih merkezli Hristiyanlığın devlet boyunduruğuna girmesidir. Ne yazık ki Konstantin Hristiyanlığın sorunlarına çözüm üretirken bir ilahiyatçı gibi değil, devletini korumak isteyen bir imparator, siyasetçi gibi davrandı.

Konstantin İznik Konsili'ni toplamakla neyi çözmek istiyordu?

Üçüncü Yüzyıl İstanbul'unda Üçlü Birlik (tek Tanrı'nın kendini Üç kişilikte ifade etmesi)

önemli tartışma konularından biriydi. Kapadokyalı kilise babası Nyssa'lı Gregorios o dönemi “Para bozmak isteseniz, karşınızdaki size Doğrulmuşluk veya Doğrulmamışlık üzerine felsefe yapar. Ekmeğin fiyatını sorsanız, size ‘Baba daha büyük, Oğul daha küçük’ derler. ‘Banyo hazır mı?’ diye sorsanız, ‘Oğul yokken var edilmiştir’ diye cevap verirler”⁸ sözleriyle anlatır.

Sokakta tartışılan Oğul’un kimliğinin ne kadar önemli toplumsal hassasiyeti ortaya çıkardığı Nyssa'lı Gregorios yazdıklarından anlaşılmaktadır. Kilise içindeki tartışmalar ise daha büyüktü. Oğul (İsa Mesih) yaratıldı mı yaratılmadı mı? Logos (Kelimam) hep var mıydı, yok muydu? Konularında tam anlamıyla bir ruhsal savaş vardı.

Konstantin’in de genel olarak kilise içinde tartışılan farklı konuları, özelde çözmek istediğı konu ise Üçlü Birlik ile İsa Mesih’in ulûhi, insan doğasının ne olduğuydu.

⁸ Olson, s. 15

325 İZNIK KONSİLİ'NİN ÜZERİNDE DURULMAYAN BAZI KARARLARI

Müslümanların çoğunlukta yaşadığı Türkiye’de ilgisiz bir 325 İznik Konsili algısı oluşturulmuştur. Üzerinde durduğumuz ilgisiz konulardan birisi İncil bölümlerinin belirlenmesi ve kabul edilemeyen İncil Bölümlerinin yakılmasıdır.⁹ Her iki durum da gerçek dışıdır.

325 İznik Konsili’ne gelindiğinde Hristiyanlar’ın Kutsal Kitap’ı zaten oluşmuş durumdaydı. “Hristiyan kanonuna nelerin dahil edileceği konusu daha çok İbranilere Mektup, Petrus’un 1. ve 2. Mektubu, Yahuda’nın Mektubu, Yuhanna’nın 3.

⁹ Kabul edilmeyen kitapların yakılması tarih boyunca kendini farklı inançlarda göstermiştir. İncil, Elç.19:19 ayetinde büyücülükle ilgilenenler tövbe ettiklerinde, büyücülükle ilgili kitapları yaktıklarını yazar. Burada dikkat edilmesi gereken nokta büyücülükle uğraşanların tövbe eylemi olarak kitaplarını kendilerinin yakmasıdır. İslamiyet’te de rivayetlere göre Kur’an’ın sahih nüshaların korunması amacıyla Hz. Osman döneminde bazı nüshalar yırtılmış ya da yakılmıştır (<https://kuran-ikerim.org/kuranin-muhafazasi-ve-yakilma-hadisesi-4> / 05.04.2025).

Mektubu, Vahiy, Yakup'un Mektubu ile Didache, Hermas'ın Çobanı ve Barnaba'nın Mektubu çevresinde gelişmiştir.”¹⁰

Tevrat, Zebur, İncil kitap-kitapçıklarının Hristiyan Kanon'unda yer alma tarihi özetlendiğinde yaklaşık 1500 yılda, birbirinden farklı yazarların Kutsal Ruh'un yönlendirmesiyle yazıldığı sonucuna varılır.

39 Tevrat, Zebur; 27 İncil kitap-kitapçığı şiir, mektup gibi edebi tür özelliklerini taşır. Örneğin Müslüman ülkelerde Zebur olarak bilinen Mezmurlar kitabı İbrani şiir tarzındadır.

Havariler'in döneminde İncil metinleri değişik yazarlar tarafından yazıldı. Ne yazık ki Müslüman ülkelerde yanlış öğretildiği için yanlış içinde olan halk birbirinden farklı dört İncil olduğuna inandırılmıştır. Oysa 27 bölümden, kitap-kitapçık, mektuplardan oluşan tek İncil vardır!

¹⁰ Olson, s. 140

İncil'in Matta bölümü Yahudi toplumunu gözeterek; Markos bölümü Roma toplumunu gözeterek; Luka bölümü evrenselliği, uluslardan iman edecekleri gözeterek, Yuhanna bölümü de İsa Mesih'in ulûhiyetini gözeterek Kutsal Ruh'un yönlendirilişle yazılmış tutarlı İncil bölümleridir. Dört yazar, bir ressam gibi İsa Mesih'e dört farklı perspektiften bakmıştır. Doğal olarak tek kişinin, yani İsa Mesih'in yaşamı, kimliği, öğrettikleri dört bakış açısıyla zenginleşmiştir.

Yazarı Luka olan Elçilerin İşleri bölümü İsa Mesih'in tekrar gelişine dek başlayan Kutsal Ruh'un dönemini ve aynı zamanda ilk kilisenin havariyel (elçisel) kuruluşunu anlatır. Mektupların çoğunu elçi Pavlus yazmıştır. Diğer mektup yazarları İsa'nın öz kardeşlerinden olan Yakup, Petrus, Yuhanna'dır. İbraniler Mektubu yazarı belli olmakla birlikte, Hristiyanlara zulmeden zalim Neron döneminde Pavlus'un yazması olasıdır. İncil'in son kitabı Vahiy eskatolojiktir, yani son günleri, iyileri ve kötöleri yargılamak, Tanrı'nın Mutlak

Egemenliğini yaratılış amaçları doğrultusunda kurmak için tekrar gelecek olan İsa Mesih'i anlatmaktadır.

İncil'deki yirmi yedi kitap-kitapçık, mektup, görüm Kutsal Ruh'un yönlendirmesiyle yazılmış vahiy ürünüdür. İncil bölümleri ilk kiliselerde okunmuş, Elçisel Babalar ile Kilise Babaları döneminde elden ele dolaşmış zamanla Kutsal Ruh'un yönlendirişyle doğal yoldan birleştirilmiştir.

İncil'in 325 İznik Konsili toplanmadan önce Hristiyan Kutsal Kitap Kanonu'nun¹¹ oluşması neden önemlidir? Önemlidir, çünkü İS 325 yılında İznik Konsili toplanmadan çok önce bugün elimizde

¹¹ Kutsal Kitap Kanonu: Kutsal Kitap'ın ilk bölümü Yaratılış'tan son bölümü Vahiy'e kadar olan kitap-kitapçıkların tümü.

Ayrıca: ““Καὶ ὁ ἰσχυρὸς, orijinal anlamı, “düz bir çubuk” ya da “çizgi”, Aziz Pavlus'un bunu elçisel çalışmanın Hristiyan yaşamının düzenleyici bir ilkesi (Gal.6:16a “Bu kurala uyan herkese...” diye kullanmasıyla başlayan tüm dini uygulamalarını belirler. Hristiyanlıkta ve Hristiyan Kilisesi'nin düzeninde kesinlik unsurunu temsil eder.””
<https://ccel.org/ccel/schaff/npnf214/npnf214.vii.vi.ii.html> (05.04.2025)

olan İncil Metinleri Kanon haline gelmiştir. Tarihsel belgeler, Elçisel Babalar ile Kilise Babaları'nın tanıkları bu durumu doğrulamaktadır.

Önsözde belirtildiği gibi kaynağı belli olmayan söylentiye göre büyük bir masanın üstüne sözde var olan dört bin İncil konulmuş, masa sallanmış yere düşen düşmüş, masada kalan dört İncil kabul edilmiştir. Bilimsel bir yolla, yani belge ya da materyalle ispatlanmamış, kişisel vizyona dayalı, kara propaganda olarak kullanılan bu iftiranın gerçeklerle uzaktan yakından ilgisi yoktur.

Peki karara bağlanan 325 İznik Konsili'nin pek bilinmeyen diğer konuları nelerdir?¹²

- Kanon II: Putperestlikten iman eden kişilerin, episkopos ya da presbiter (baş papaz, kilise önderi) olarak atanmaması. Temeli, “Gözetmen [episkopos] yeni iman etmiş

¹² Alıntı:

<https://ccel.org/ccel/schaff/npnf214/npnf214.vii.vi.i.html> (05.04.2025)

biri olmamalı. Yoksa gurura kapılıp İblis'in uğradığı yargıya uğrayabilir.”¹³

- Kanon III: Herhangi bir episkoposun, presbiterin, diyakonun (yardımcı hizmetkarın) ya da ruhban sınıfından herhangi birinin, sadece annesi, kız kardeşi, teyzesi ya da her türlü şüphenin ötesinde olan kişiler dışında, yanında bir subintroducta [hizmet eden kadın] bulundurmasını katı bir şekilde yasaklamıştır.
- Kanon IV: Bir episkoposun bölgedeki tüm episkoposlar tarafından atanması elbette uygundur; ancak acil bir gereklilik ya da uzaklık nedeniyle bu zor olursa, en azından üçü bir araya gelmeli ve bulunmayan [episkoposların] onayları da yazılı olarak verilip iletildikten sonra atama gerçekleşmelidir.

¹³ Temeli: Gözetmen [episkopos] yeni iman etmiş biri olmamalı. Yoksa gurura kapılıp İblis'in uğradığı yargıya uğrayabilir. İncil 1Ti.3:6

Ancak her bölgede yapılanların onaylanması Metropolit'e bırakılmalıdır.

- Kanon V: Farklı bölgelerde aforoz¹⁴ edilmiş olan ruhban ya da ruhban olmayan kişilerle ilgili olarak, episkoposlar, bazılarının aforoz ettiği kişilerin diğerleri tarafından geri kabul edilmemesini öngören kanon hükmüne uysunlar. Bununla birlikte, bu kişilerin episkoposun zapt ediciliği, çekişmeciliği ya da buna benzer hoşgörüsüzlükleri nedeniyle aforoz edilip edilmedikleri araştırılmalıdır.
- Kanon IV: Mısır, Libya ve Pentapolis'teki episkoposlar üzerinde, İskenderiye Episkoposu tüm bunlarda yargı yetkisine sahip olsun. Çünkü aynı şey Roma Episkoposu için de geçerlidir. Aynı şekilde Antakya'da ve

¹⁴ Aforoz, bazı durumlarda “kınama” anlamında da kullanılır.

diğer illerde de kiliseler ayrıcalıklarını korumalıdır.

- Kanon VII: Kudüs Episkoposu'nun şerefendirilmesi gerektiğine dair örf ve eski gelenek hüküm sürdüğünden, Metropolis'e hak ettiği saygınlığı koruyarak, bir sonraki şeref yeri ona ait olsun.
- Kanon VIII: Kendilerine Cathari¹⁵ diyenler Katolik ve Apostolik Kilise'ye gelirlerse, büyük ve kutsal Sinod [325 İznik Konsili], atanmış olanların ruhban sınıfında oldukları gibi devam etmelerine karar verir. Ama her şeyden önce, Evrensel¹⁶ ve Apostolik Kilise'nin dogmalarına uyacaklarını ve bunları izleyeceklerini yazılı olarak ikrar etmeleri gerekir; özellikle de iki kez evlenmiş

¹⁵ Cathari: Büyük olasılıkla, ruhsal saflığa ulaşmayı hedefleyen sapkın bir tarikat.

¹⁶ Katolik. Katolik karşılığı Evrensel'dir. Katolik kavramı gü-müzdekinden daha genel bir anlama sahip olduğundan bu çeviride “Katolik” bazı yerlerde “Evrensel” olarak kullanıldı.

olanlarla ve zulüm sırasında inancını terk etmiş olanlarla iletişim kuracaklarını ve her şeyde Evrensel Kilise'nin dogmalarını izleyecekleri bir [tövbe] süresi ve [restorasyon] zamanı belirlenmiştir.

- Kanon IX: Eğer herhangi bir presbiter (ihtiyar, kilise önderi) incelenmeden üst mevkilere getirilmişse ya da incelendikten sonra suçlarını itiraf etmişlerse ve kanona aykırı davranan kişiler itiraflarına rağmen onlara ellerini sürmüşlerse, kanon bunu kabul etmez; çünkü Evrensel Kilise [sadece] suçsuz olanı talep eder.
- Kanon X: Eğer Hristiyanlık'tan sapmış olanlar, atayanların bilgisizliği ya da önceden bilgisi dahilinde atanmışlarsa, bu durum Kilise'nin kanonuna bir zarar vermez; çünkü fark edildiklerinde görevden alınmalıdır.
- Kanon XI: Licinius'un tiranlığı sırasında olduğu gibi, zorlama olmaksızın, malları

yağmalanmaksızın, tehlike ya da benzeri bir durum olmaksızın Hristiyanlık inancından çıkmış olanlarla ilgili olarak Sinod, hiçbir merhameti hak etmemiş olsalar da, kendilerine merhametle davranılacağını ilan eder. Komünyona katılanlar, içtenlikle tövbe ederlerse, üç yıl boyunca dinleyenler arasında yer alacaklar; yedi yıl boyunca secde edenler olacaklar, iki yıl boyunca da adak sunmadan dualarda halkla birlikte olacaklardır.

- Kanon XII: Lütüfla çağrılmış ve ilk gayretlerini göstermiş, askeri kuşaklarını bir kenara atmış, ama daha sonra köpekler gibi kendi kusmuğuna dönmüş olanlar¹⁷ (öyle ki, bazıları para harcayarak ve armağanlarla askeri mevkilerini yeniden kazanmışlardır);

¹⁷ Köpek kusmuğuna dönmek: İsa Mesih'e gerçek anlamda iman etmeyen, yeniden doğuşu yaşamamış kişilerin putperestliğe dönmesi anlamında kullanılır (İncil, 2Pet.2:22).

bunlar üç yıl dinleyici olarak kaldıktan sonra, on yıl boyunca secde (ibadet) edici olsunlar.

- Kanon XIII: Vefat edenlerle ilgili olarak, eski kanonik yasa hala korunmalıdır; yani, herhangi bir kişi ölüm noktasında ise, son ve en vazgeçilmez Viaticum'dan (çev. ölüm riski taşıyana verilen Efkeristiya'dan) mahrum bırakılmamalıdır.
- Kanon XIV: Kutsal ve büyük Sinod, Hristiyanlık eğitimi aldığı sırada¹⁸ dinden çıkmış olanlarla ilgili olarak, üç yılı sadece dinleyici olarak geçirdikten sonra, katekümenlerle birlikte dua etmelerine karar vermiştir.
- Kanon XV: Ortaya çıkan büyük karışıklık ve anlaşmazlıklar nedeniyle, bazı yerlerde Kanon'a aykırı olarak hüküm süren geleneğin tamamen ortadan kaldırılmasına karar verilmiştir; böylece ne episkopos, ne

¹⁸ Katekümen.

presbiter ne de diyakon şehirden şehre geçemeyecektir.

- Kanon XVI: Ne presbiterler, ne diyakonlar, ne de ruhban sınıfına mensup herhangi biri, gözlerinin önünde Tanrı korkusu olmadan ve Kilise Kanonu'nu dikkate almadan, kendi kilisesinden pervasızca ayrılırsa, başka bir kilise tarafından hiçbir şekilde kabul edilmemelidir; ancak onları kendi cemaatlerine geri getirmek için her türlü baskı uygulanmalıdır; ve eğer gitmezlerse, aforoz edilmelidirler.
- Kanon: XVII: Kutsal ve yüce Sinod,¹⁹ bu karardan sonra herhangi bir kimsenin tefecilik yaptığı tespit edilirse, bunu ister gizli bir işlemle isterse başka bir şekilde, örneğin yarısını ya da tamamını talep ederek ya da kirli kazanç uğruna başka herhangi bir hileye başvurarak gerçekleştirsın, rahiplikten

¹⁹ Bu kitapçıkta, 325 İznik Konsili.

ıkarılmasını ve adının listeden silinmesini kararlaştırmıştır.

- Kanon XVII: Kutsal ve büyük Sinod'un bilgisine ulaşmıştır ki, bazı bölge ve şehirlerde Efkaristiya'yı diyakonlar presbiterlere vermektedirler, oysa ne kanon ne de gelenek, sunma hakkı olmayanların sunma hakkı olanlara Mesih'in Bedenini vermelerine izin vermemektedir. Ayrıca bazı diyakonların Efkaristiya'ya episkoposlardan önce dokundukları da bilinmektedir. Bu tür uygulamaların hepsi tamamen ortadan kaldırılсын ve diyakonlar, episkoposun hizmetk rları ve presbiterlerin asıları olduklarını bilerek kendi sınırları içinde kalsınlar.
- Kanon IX: Evrensel Kiliseye sığınan Pavlusularla²⁰ ilgili olarak, her şekilde

²⁰ Bazı İncil bölümlerinin yazarı Elçi Pavlus değil. Logos'un yani İsa Mesih'in yaratılmış olduğunu kabul eden adoptionist görüşe sahip olanlar. Adoptionist: İsa Mesih'in Tanrı olmadığını, peygamber olduğunu savunan görüş. Logos'u

yeniden vaftiz edilmeleri gerektiğine karar verilmiştir; ve geçmişte din adamları arasında sayılanlardan herhangi biri suçsuz ve kınanmamış bulunursa, Katolik Kilisesi Episkoposu tarafından yeniden vaftiz edilsin ve atansın; ancak inceleme sonucunda uygun olmadıkları anlaşılırsa, görevden alınmalıdırlar.

- Kanon XX: Rab’bin Günü’nde ve Pentikost günlerinde diz çöken bazı kişiler olduğu için, her şeyin her yerde (her kilisede) aynı şekilde yerine getirilmesi amacıyla, Tanrı’ya ayakta dua edilmesi kutsal Sinoda iyi görünmektedir.

Tüm bu konular 325 İznik Konsili’nde tartışıldı ve karara bağlandı.

yaratılmış olarak kabul ederler. Günümüzde Yehova Şahitleri, vd.

325 İZNİK KONSİLİ’NİN ÜÇ ANA SONUCU

İsa Mesih’in tam insan tam ulûhi doğası, İnanç Bildirgesi ve Üçlü Birlik kavramının netleşmesidir. Bu başlıkta İsa Mesih’in tam insan tam ulûhi doğası ile ilgili görüşlere yer verilecektir. İnanç Bildirgesi başlığında ise Üçlü Birlik kavramı incelenecektir.

325 İznik Konsili’nin üç ana sonucuna bir soru sorarak başlayalım: Tarihte ve günümüzde İsa Mesih’in insan ve ulûhi doğası neden tartışma konusu oldu?

Tarih boyunca insan aklı Tanrı’yı anlamakta zorlanmıştır. Çünkü akıl ancak algıladığı şeyler üzerinde çıkarım yapabilir. Bu nedenle evrenin sonsuzluğu karşısında insan aklı maddi ve ruhsal gerçekleri tanımlaması, çıkarım doğruysa, tutarlı sonuçlara ulaşabilir.

Tevrat peygamberlerinden Yeşaya Ruh olan ve insan aklının tam olarak algılayamadığı Tanrı hakkında aldığı vahyi şöyle iletti:

“Çünkü benim düşüncelerim

Sizin düşünceleriniz değil,
Sizin yollarınız benim yollarım değil, diyor RAB.
Çünkü gökler nasıl yeryüzünden yüksekse,
Yollarım da sizin yollarınızdan,
Düşüncelerim düşüncelerinizden yüksektir.”²¹

Havariler ve diğer öğrenciler de İsa Mesih’in birebir tanıkları olmasına rağmen önceleri O’nun insan ile ulûhi doğasını anlamakta zorlanmışlardır. Yeşâ’nın peygamberlik sözlerine göre İsa Mesih’in tam insan tam Tanrı doğasının anlaşılması da insan aklının Tanrı’nın tasarılarını anlaması, Tanrı sözüne iman etmesiyle mümkündür.

İncil’den birkaç örnek:

Havariler, İsa’nın dirilişini gördüklerini Tomas’a söylediklerinde, Tomas: “O’nun ellerinde

²¹ Tevrat, Yşa.55:8-9 Yeşaya’nın peygamberlik dönemi İÖ 740-700 yıllarındadır. Aldığı vahiy ile Mesih’in Tanrı halkının arasında arsasında olacağı (İmmanuel), İbrahim Peygamberinden soyundan ve uluslardan gelenleri günahlarından kurtaracağı, ebedi yaşam vereceği yönünde peygamberlikte bulunmuştur (bkz. Tevrat, Yşa.7:14; 9:6-7; 52:13-53; 61 İncil, Mat.1:13, 23; Mat.4:14-16;).

Çivilerin izini görmedikçe, çivilerin izine parmağım la dokunmadıka ve elimi b ğr ne sokmadıka inanmam” dedi. 8 gün sonra göksel bedene sahip İsa Mesih kapılar kapalıyken  ğrencilerinin yanına tekrar geldiğinde Tomas’a:

“Parmağımı uzat” dedi, “Ellerime bak, elini uzat, b ğr me koy. İmansız olma, imanlı ol!” dedi. “Tomas O’nu, “Rabbim ve Tanrım!” diye yanıtladı. İsa, “Beni gördüğün için mi iman ettin?” dedi. “Görmeden iman edenlere ne mutlu!” diyerek ul hiyetine kendi tanıklığın ı verdiğ i gibi, kendisini görmeden iman edenlere önemli bir mesaj verdi.

Havariler İsa Mesih’in tam insan tam ul hi doğ asının canlı tanıklarıydı. Kutsal Ruh’un y nlen diriş iyle Havari Yuhanna Mesih Karşıtı-karşıtları için ş unları yazdı:

“ocuklar, bu son saattir. Mesih Karşıtı’nın geleceğ ini duydunuz. Nitekim ş imdiden çok sayıda Mesih karşıtı türemiş bulunuyor. Son saat olduğunu bundan biliyoruz. Bunlar aramızdan çıktılar, ama bizden değildiler. Bizden olsalardı, bizimle

kalırlardı. Ayrılmaları hiçbirinin bizden olmadığını ortaya çıkardı. Sizlerse Kutsal Olan tarafından mes-hedildiniz; hepiniz bilgilisiniz. Gerçeği bilmediği-niz için değil, gerçeği ve hiçbir yalanın gerçeğe il-gisi olmadığını bildiğiniz için size yazıyo-rum. İsa'nın Mesih olduğunu yadsıyan yalancı de-ğilse, kim yalancıdır? Baba'yı ve Oğul'u yadsıyan Mesih karşıtıdır.”²²

İlk yüzyıllarda kilise, İsa Mesih'in, Havari-ler'in öğretisini içeren İncil metinleri kullandı. Ki-lise Babaları İncil metinlerin sadık koruyucuları oldu. Ancak ve ne yazık ki Hristiyanlık Tarihinin ilk dönemlerinde bile İsa Mesih'in kimliğine ters düşen, Havariler'in öğretilerine uymayan birçok sap-kın akım da gelişti.

Özellikle 325 İznik, 431 Efes, 381 Konstan-tinopolis (İstanbul) ve 451 Kalkedon (Kadıköy) Konsilleri'nin sonucu Hristiyanların aklını

²² İncil, 1Yu.2:18-22

karıştıran Mesih karşıtı öğretilerin İncil'e göre bir tanımlama yapılması açısından önemliydi.

İsa Mesih'in Tam İnsan Tam Ulûhi Doğası

325 İznik Konsili'nin öncelikli tartışılan konusu İsa Mesih doğasıdır. Aslında İznik Konsili'ne gelindiğinde İncil'i doğru yorumlayan bazı Kilise Babaları, İsa Mesih'in ulûhi doğasını tanımlamışlardı.

“Antakyalı İgnatius (Ö. İS 110-115): Tanrı'nın beden alışını, gerçek Tanrı ve gerçek insan olduğunu savundu.

Şehit İustunus (Ö. İS 162): Logos'un (Kelam / Söz) yaratılmadığını ve İsa Mesih'te beden aldığını savundu.²³

²³ “Başlangıçta Söz vardı. Söz Tanrı'yla birlikteydi ve Söz Tanrı'ydı. Başlangıçta O, Tanrı'yla birlikteydi. Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı. Yaşam O'ndaydı ve yaşam insanların ışığıydı.” İncil Yu.1:1-4

İreneus (İS 120?-202): Logos'un (Kelam / Söz) İsa Mesih'te beden alması ve ölümü ve dirilişiyile günahlara kefareti ettiğini savundu.²⁴

Tertullianus (İS 150 ?-212): "Tanrı, aynı öze sahip, üç kişilikte tek'tir. İsa Mesih'te hem ulûhi öze hem de insan özüne sahip iki doğa bulunur" dedi.²⁵

325 İznik Konsili'nin toplanmasına neden olan Arius ise İsa Mesih'in insan doğasından, Logos'un (Kelam / Söz) yaratıldığından hareket ederek İncil öğretisine uymayan bir ilahiyat geliştirdi. Bu durum İncil'de İsa Mesih'in yaratılmamış Logos (Kelam / Söz) olduğunu yazan ayetlerle çelişti.

Arius'un görüşü İsa Mesih'in verdiği, İncil yazarlarının açıkladığı öğreتيye birkaç açıdan uymuyordu:

²⁴ "Nitekim İnsanoğlu [İsa], hizmet edilmeye değil, hizmet etmeye ve canını birçokları için fidiye olarak vermeye geldi." İncil, Mat.20:28

²⁵ Krş. Olson, s. 59-68; 97-98

İlk olarak İsa Mesih kendisinden söz ederken “günahları bağışlama yetkisine” sahip olduğundan söz etti. İncil’de kaydedilen olaya göre İsa Mesih Kefernahum’daydı ve halka öğretiş veriyordu. O’na felçli bir hasta getirdiler ve İsa: “Cesur ol, oğlum, günahların bağışlandı, dedi. Hemen sonrasında o dönemin kuru sofu din adamları olan din bilginleri,²⁶ Ferisiler²⁷ ‘Bu adam neden böyle konuşuyor? Tanrı’ya küfrediyor! Tanrı’dan başka kim günahları bağışlayabilir’ diye içlerinden geçirdiler.

Onların düşüncelerini bilen İsa ‘Aklınızdan neden böyle şeyler geçiriyorsunuz? dedi. Hangisi daha kolay, felçliye, ‘Günahların bağışlandı’ demek mi, yoksa, ‘Kalk, şilteni topla, yürü’ demek mi? Ne var ki, İnsanoğlu’nun²⁸ yeryüzünde günahları

²⁶ Din bilginleri: Ferisi ve Ferisi olmayan dini konularda öğretiş, karar veren kişiler.

²⁷ Ferisi: Tutucu bir Yahudi mezhebi.

²⁸ İnsanoğlu: İsa Mesih’in tanrısal unvanlarından biri. Asli günahın yargısını üstlenecek Kul. “Oysa, bizim isyanlarımız yüzünden onun bedeni deşildi, / Bizim suçlarımız yüzünden o eziyet çekti. / Esenliğimiz için

bağışlama yetkisine sahip olduğunu bilesiniz diye...
Sonra felçliye, ‘Sana söylüyorum, kalk, şilteni topla, evine git!’ dedi.”²⁹

Dönemin din bilginleriyle, Ferisiler’i günahları bağışlama yetkisinin sadece Tanrı’ya ait olduğunu biliyordu.

Arius da sadece İsa Mesih’in insan doğasına odaklanarak İnsanoğlu ile Tanrı Oğlu³⁰ kavramlarındaki derin ilişkiyi anlayamadı. Onun düştüğü çelişki nedenlerinden biri buydu.

Arius’un sapkınlığının ikinci nedeni, yukarıdaki paragrafta yazılan birinci nedenden daha önemlidir. Eğer İsa Mesih sadece insan doğasına sahipse, yaratılmış bir varlıktır ve yaratıcı olmaz!

Havari Yuhanna’nın İsa Mesih göğe yükseldikten sonra Kutsal Ruh’un yönlendirişiyile

gerekli olan ceza / Ona verildi. / Bizler onun yaralarıyla şifa bulduk.” Yşa. 53:5

²⁹ İncil, Mat.9:1-8; Mar.2:1-12; Luk.5:17-26

³⁰ Mesih’in, Tanrı ile aynı öze sahip olduğunu ifade eder. Tanrı’nın kutsal Meryem ile fiziksel bir ilişkisi anlamını taşımaz. Çünkü Meryem Tanrı’nın eşi değildir!

yazdığı İncil bölümünün ilk ayetleri İsa Mesih'in ulûhi kimliğini açıklamakla başlar: “Başlangıçta Söz [Kelam] vardı. Söz [Kelam] Tanrı'yla birlikteydi ve Söz [Kelam] Tanrı'ydı. Başlangıçta O [İsa], Tanrı'yla birlikteydi. Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, var olan hiçbir şey O'nsuz olmadı. Yaşam O'ndaydı ve yaşam insanların ışığıydı. Işık [Nur] karanlıkta parlar. Karanlık onu alt edemedi.”³¹

Yukarıdaki ayetlere göre İsa:

- Kelam olarak başlangıçta vardı,
- Yaratılmamıştı,
- Tanrı sözü (Kelam) İsa'da vücut buldu.

Aynı zamanda bu ayetler Müslüman ülkelerde çok tartışılan Tanrı'nın Oğlu unvanına açıklık getirmektedir. Kutsal Kitap'ta (Tevrat, Zebur, İncil'de), Tanrı'nın Oğlu kavramı farklı bağlamlarda kullanılmaktadır:

³¹ İncil, Yu.1:1-5

- i) İbrahim Peygamber'in seçilmişliği, onun fiziksel ve ruhsal soyundan oluşturulacak halk, Tanrı'nın halkıdır ki bu halk (ümme) Tanrı'ya övgü, yücelik getirecek; Tanrı'nın erdemlerini, ahlaki niteliklerini yansıtan halk olacaktır;³²
- ii) İncil'in Yuhanna bölümünde ve 1.Yuhanna Mektubunda Tanrı'nın çocukları kavramı, İsa Mesih'in günahın yargısına karşılık ölüp üçüncü gün dirildiğine iman edenlerin Tanrı'yla derin ilişkisi için kullanıldı;³³
- iii) Ve en önemlisi İsa Mesih'in Tanrı'yla aynı öze sahip olduğunu ifade etmek için kullanıldı.

³² Tevrat, Çık.4:22

³³ İncil, Yu.1:12-13 "Kendisini kabul edip adına iman edenlerin hepsine Tanrı'nın çocukları olma hakkını verdi. Onlar ne kandan, ne beden ne de insan isteğinden doğdular; tersine, Tanrı'dan doğdular." Ayrıca bkz. 1Yu. 3:1-3

325 İznik Konsili Evrensel İnanç Bildirgesi

Arius'un İsa Mesih'in insan doğasına odaklı sapkın öğretisi ilerideki on yıllarda farklı kişilerce de sürdürüldü. Ancak 325 İznik Konsili'nde alınan kararlar 381 İstanbul, 431 Efes ve 451 Kalkedon Konsillerinde daha iyi tanımlandı ve evrensel nitelik kazandı.

325 İznik Konsili hakkında ne söylenirse söylesin, sonuçları bakımından İnanç Bildirgesi ile Hristiyanları birleştirmektedir. Şimdi İnanç Bildirgesinin bazı önemli ilahiyatsal arka planına bakacağız:

İznik Konsili (Sinodu) bu İnanç İkrarını ortaya koymuştur.³⁴ 325 İznik Konsili'nin (Sinodunun) İkrarı:³⁵

³⁴ Bu, III. Konsil'in Tutanağı'ndaki başlıktır. Labbe, Conc., tom. iii., 671.

³⁵ Bu, IV. Konsil Tutanağı'ndaki başlıktır. Labbe, Conc., tom. iv., 339.

“Görünen ve görünmeyen her şeyin yaratıcısı olan tek Tanrı'ya, Her Şeye Gücü Yeten Baba'ya ve Baba'nın özünden gelen, Tanrı'nın Oğlu, Baba'dan biricik doğan, Tanrı'dan Tanrı, Işık'tan Işık, Gerçek Tanrı'dan Gerçek Tanrı, Baba ile aynı özden (ὁμοούσιον / homoousios, consubstantialem) olan, yaratılmamış (γεννηθέντα) tek Rab İsa Mesih'e inanıyoruz. Gökte ve yerde olan her şey O'nun tarafından yaratılmıştır. O ki, biz insanlar ve kurtuluşumuz için [gökten] indi, beden aldı ve insan oldu. Acı çekti ve üçüncü gün dirilip göğe yükseldi. Ölüleri ve dirileri yargılamak için tekrar gelecektir. Ve Kutsal Ruh'a inanıyoruz. Her kim Tanrı'nın Oğlu'nun olmadığı bir zaman olduğunu (ἢν ποτε ὅτε οὐκ ἦν) ya da doğmadan önce olmadığını ya da olmayan şeylerden yapıldığını ya da [Baba'dan] farklı bir özden ya da cevherden olduğunu ya da bir yaratık olduğunu ya da değişime ya da dönüşüme³⁶

³⁶ Yunanca τρεπτόν olan bu sözcük Latince convertibilem olarak çevrilmiştir, ancak Labbe'deki dipnota bakınız.

tabi olduğunu söylese, Evrensel ve havarisel Kilise onları [Hristiyan olarak] kabul edemez (aforoz³⁷ eder).”

325 İznik Konsili İnanç Açıklaması’nda İncil temelli birkaç önemli kavram pekiştirilmiştir:

Üçlü Birlik: “Görünen ve görünmeyen her şeyin yaratıcısı olan tek Tanrı’ya...” Tertullianus (İS 150 ?-212), Tanrı’yı, “Aynı öze sahip, üç kişilikte tek” ve İsa Mesih’in “Hem ulûhi öze hem de

³⁷ Çn. Aforoz, inançtan tamamen dışlama ve kınama anlamlarında kullanılır. Buradaki anlam kınama, yargı altında olacaklarını bildirme şeklidir. Burada kullanılan grekçe kelime, *anathema*, yalnız bir tür kilise disiplini olan afarozdan çok Galatyalılar 1:7-9’da Pavlusun, başka müjde getirenleri lanelediği, anthema ettiği, kullanımını ve Eski Antlaşma’nın Grekçesinde bazı durumlarda kutsallıktan yoksun olan, yıkıma ayrılmış olanlar için *anathema*’nın kullanımını da çağırıştırır. Bundan ötürü bunu Kiliseden kesmek, kutsal olanların arasından atılıp lanetli olanlar, murdar olanlar, arasına yerleştirmek şeklinde bir alt metin ile okumak mümkündür.

günahsız insan özüne sahip iki doğası” bulunduğunu savunmuştu.

Kilise tarihi boyunca Hristiyanlar tek Tanrı’ya inandılar. Tanrı’nın Üç Kişilik’te açıklanışı 451 Kalkedon Konsiline dek sürdü. İlk yüzyıllardaki kilise ilahiyatçıları Kutsal Kitap’ta (Tevrat, Zebur, İncil’de) Tanrı’nın kendini görünmeyen Öz, Kelam, Ruh olarak açıkladığı sonucuna vardılar. Kimsenin göremeyeceği Öz’e semavi anlamda “Baba”; yaratılmamış ve yaratıcı, Baba ile aynı öze, doğaya sahip Kelam’ı “Oğul” ve yine yaratılmamış ve yaratıcı Ruh’u “Kutsal Ruh” olarak açıkladılar.

Yaratılıшта Semavi Baba (Tanrı) tasarlayan; Oğul, semavi Baba’nın tasarılarını yerine getiren, (günahın yargısını üstlenen) Kurtarıcı; Kutsal Ruh yaratılışın devamlılığını sağlayan ve kurtuluшта etkin olan, ölümlü bedenleri göksel bedenlere kavuşturacak varlıktır. Her üç Kişi, her zaman hep birlikte vardır ve etkindirler. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh yaratılmadığı ve yaratıcı olduklarından, her zaman hep

birlikte bulunduklarından ‘bir’ ya da ‘tek’ olarak ifade edilirler.

Kelam [İsa’da] beden aldı ve insan oldu:

Âdem ile Havva itaatsizlik edip Tanrı gibi olmak istedikleri için ölümlü oldular. İsa Mesih ölüm yargısını üstlenmek için çarmıhta öldü ve ölümü yenerek üçüncü gün mezarda dirildi. İsa Mesih, günahın yargısına karşılık ölümüne ve üçüncü gün dirilişine iman edenlere ölümü yeneceklerini, sonsuz yaşama sahip olacaklarını vaat etti. Hristiyanlık inancının merkezinde, tam on ikisinde bu öğretisi vardır. İncil’deki temelleri ise:

“Meryem bir oğul doğuracak. Adını İsa³⁸ koyacaksın. Çünkü halkını günahlarından O kurtaracak (İncil, Mat.1:21).”

“Aynı yörede, sürülerinin yanında nöbet tutarak geceyi kırlarda geçiren çobanlar vardı. Rab’bin bir meleği onlara göründü ve Rab’bin

³⁸ Adın İbranicesi olan Yehoşua, ‘RAB (Yahve) kurtarır’ anlamına gelir. Yehoşua’nın Grekçe şekli İsus’tur, bundan da Arapça söylenişi İsa gelir. AKKİT, s.1380

görkemi çevrelerini aydınlattı. Büyük bir korkuya kapıldılar. Melek onlara, ‘Korkmayın!’ dedi. ‘Size, bütün halkı çok sevindirecek bir haber müjdeliyorum: Bugün size, Davut’un kentinde bir Kurtarıcı doğdu. Bu, Rab olan Mesih’tir. İşte size bir işaret: Kundağa sarılmış ve yemlikte yatan bir bebek bulacaksınız’ (İncil, Luk.2:8-12).”

“İsa, İnsanoğlu'nun [kendisinin] çok acı çekmesi, ileri gelenler, başkâhinler ve din bilginlerince reddedilmesi, öldürülmesi ve üç gün sonra dirilmesi gerektiğini onlara anlatmaya başladı. Bunları açıkça söylüyordu. Bunun üzerine Petrus O’nu bir kenara çekip azarlamaya başladı. İsa dönüp öteki öğrencilerine baktı; Petrus’u azarlayarak, ‘Çekil önümden, Şeytan!’ dedi. “Düşüncelerin Tanrı’ya değil, insana özgüdür (İncil, Mar.8:31-33).”

“Günah bir insan aracılığıyla, ölüm de günah aracılığıyla dünyaya girdi. Böylece ölüm bütün insanlara yayıldı. Çünkü hepsi günah işledi. [...] İşte, [Âdem’den gelen] tek bir suçun bütün insanların mahkûmiyetine yol açtığı gibi, bir doğruluk

eylemi de [İsa'nın ölüm ve dirilişi de... iman eden] bütün insanlara yaşam veren aklanmayı sağladı. Çünkü bir adamın sözdinlemezliği yüzünden nasıl birçoğu günahkâr kılındıysa, bir adamın söz dinlemesiyle birçoğu da doğru kılınacaktır. (İncil, Rom.5:12, 18-19)”

Baba ile aynı özden (ὁμοούσιον / homoo-sios, consubstantialem): Kelam olan İsa'nın semavi Baba ile aynı özden (*homoousios*) olmasının önemi neydi?

Eğer Kelam yaratılmışsa, Tanrı olmazdı, ancak diğer varlıklardan üstünlüğünden söz edilebilirdi. “*homoousios*” sözcüğünün uzun tartışmalardan sonra 325 İznik İnanç Bildirgesi'nde yer alması İsa Mesih'in doğasının tanımlanması açısından gerçek bir zafer olmasına karşın tartışmaları bitmedi. 451 Kalkedon Konsili'ne dek sürdü.

Diğer üç konsilde “*homoousios*” kavramının tanımlanması ile ilgili gelişmelerle devam edeceğiz.

381 İSTANBUL, 431 EFES VE 451 KALKE- DON KONSİLLERİNİN SONUÇLARI

325 İznik Konsili'nden sonra Semavi Baba'nın, Oğul'un, Kutsal Ruh'un açıklanışı konusunda tartışmalar devam etti ve yeni konsillerin toplanmasına ihtiyaç duyuldu. 325 İznik Konsili'den sonra yapılan üç konsil, 325 İznik Konsili kararlarını pekiştirici nitelikte oldu. Bu konsillerin Kutsal Kitap'tan (Tevrat, Zebur, İncil'den) sonra kabul gören evrensel bir otoriteye sahip olduğu söylenebilir.

Varlığını üç kişilikte açıklayan Tanrı'nın tek'liği, tam Tanrı tam insan olan Oğul'un sadece insan olduğunun ileri sürülmesi insan akılcılaştırmasının sonucudur. Çünkü insan Tanrı'yı, Tanrı'nın kendini tanıttığı gibi değil, insan aklıyla tanımak ve tanımlamak istemektedir.

Arius'un hazırladığı sapkın ilahiyatsal zemin de Tanrı'yı insan aklıyla tanımaya ve tanımlamaya çok uygundu. Buna bağlı olarak ilerleyen yıllarda doğru öğretiyeye sahip Kilise Babaları ile

Ariusculuk arasında amansız bir ruhsal savaş sürdü. Kilise Babaları'nın görüşü “Ya Tanrı'nın, Oğul'un, Kutsal Ruh'un tanımı doğru yapılacak ve tarih buna göre şekillenecekti ya da yanlış bir Tanrı, Oğul, Kutsal Ruh tanımıyla sadece Hristiyanlar değil, dünya aldanmış olacaktı” yönündeydi.

381 İstanbul Konsili'nin önemi İsa Mesih'in ve Üçlü Birlik tanımlamasını netleştirmesidir.

Pavlus'un deyişiyle Ariusculuk, farklı bir müjde farklı bir ruhtu.³⁹ Özellikle Athanassius ile Kapadokyalı Kilise Babaları Arius'un ilahiyatının İsa Mesih'in, Elçilerin öğretisine uymadığını göreyerek İncil öğretisiyle temellenen görüşlerini geliştirdiler.

³⁹ Çünkü size gelen ve bizim tanıttığımızdan değişik bir İsa'yı tanıtanları pekâlâ hoş görüyorsunuz. Ayrıca, aldığınız ruhtan farklı bir ruhu ve kabul ettiğinizden farklı bir müjdeyi kabul ederek bunları hoş görüyorsunuz. (İncil, 2Kor.11:4)

381 İstanbul Konsili öncesinde Athanassius (İÖ 300?-373), Oğul’u tanımlarken “homooousios” ile “homoiousios” sözcüklerindeki uyuşmazlığa dikkati çekti. “Bir ve madde” sözcüklerinin birleşiminden *homooousios*, Oğul’un Baba ile aynı özden, doğadan olmasını iyi ifade ederken... *homoiousios* ise bir “i” farkıyla, benzer maddeden anlamını vermektedir.

Ruhsal savaş bu noktada kızıştı. Tanrısal bakış açısı ile Oğul (İsa), *homoiousios*, yani Semavi Baba’ya benzer ise: Oğul, yaratılmıştı... İnsanların günahlarını üstlenemezdi... İnsanların günahlarını bağışlayamazdı... En önemlisi Rab ve Kurtarıcı olarak kendisine iman edenlere cennette sonsuz bir yaşamı veremezdi.

Aslında bakılması ve yorumlanması gereken İncil’dir. “*homooousios*” ulûhi İsa Mesih ile “*homoiousios*” denerek diğer peygamberler gibi kabul edilen sahte İsa algısı hakkında İncil’de nasıl bir öğretiş veriyor? Şimdi, birkaç ayete bakalım:

İsa Mesih'in tanıklığı: İsa Mesih'in ulûhi kimliğine kendi tanıklığı (ki ulûhi kimliğine sadece Tanrı'nın yapabileceği mucizelerin kendisi aracılığıyla yapılabileceğini gösteriyordu), yaptığı işlerden bellidir:

“İsa onlara şu karşılığı verdi: Size söyledim, ama iman etmiyorsunuz. Babam'ın [Tanrı'nın] adıyla yaptığım işler bana tanıklık ediyor.”⁴⁰

İsa Mesih ezeli ve ebedi olduğunu da kendi ağzıyla söyledi: “[Halk] Yoksa sen babamız İbrahim'den üstün müsün? O öldü, peygamberler de öldü. Sen kendini kim sanıyorsun?”

İsa şu karşılığı verdi: “Eğer ben kendimi yüceltirsem, yüceliğim hiçtir. Beni yücelten, ‘Tanrımız’ diye çağırdığınız Babam’dır. Siz O’nu tanımiyorsunuz, ama ben tanıyorum. O’nu tanımadığımı söylersem, sizin gibi yalancı olurum. Ama ben O’nu tanıyor ve sözüne uyuyorum. Babanız İbrahim

⁴⁰ İncil, Yu.10:25

günümü göreceği için sevinçle coşmuştu. Gördü ve sevindi.”

Yahudiler “Sen daha elli yaşında bile değilsin. İbrahim'i de mi gördün?” dediler. İsa, “Size doğrusunu söyleyeyim, İbrahim doğmadan önce ben varım” dedi. O zaman İsa'yı taşlamak için yerden taş aldılar, ama O [İsa] gizlenip tapınaktan çıktı.⁴¹

Havari Petrus'un tanıklığı: “Rabbimiz İsa Mesih'in kudretini ve gelişini size bildirirken uydurma masallara başvurmadık. O'nun görkemini gözlerimizle gördük. Mesih, yüce ve görkemli Olan'dan kendisine ulaşan sesle, ‘Sevgili Oğlum

⁴¹ Bu ayetlerin AKKİT yorumu: “Size doğrusunu söyleyeyim Bkz. Mar.3:28-29' a ait not. İbrahim'den önce ben varım Bkz. Yu.8:24,Yu.8:28; ayrıca Yu.6:35'e ait not. Bu özel ifadeyle İsa, Baba'yla özde bir olup ezelden beri var olduğunu açıklamış olur (bkz. Yu.1:1). İsa Mesih, “Ben dünyanın ışığıyım” diyerek başlamış olduğu konuşmasını (bkz. Yu.8:12 ve ilgili not), kendisi için yaptığı bu çarpıcı tanımlamayla sonlandırır.” <https://kutsal kitap.info.tr/?q=Yu.8> (09.04.2025)

budur, O'ndan hoşnudum' diyen sesle Baba Tanrı'dan onur ve yücelik aldı.”⁴²

İncil, İbraniler'e Mektup'ta verilen tanıklık: “Tanrı eski zamanlarda peygamberler aracılığıyla birçok kez çeşitli yollardan atalarımıza seslendi. Bu son çağda da her şeye mirasçı kıldığı ve aracılığıyla evreni yarattığı kendi Oğlu'yla bize seslenmiştir. Oğul, Tanrı yüceliğinin parıltısı, O'nun varlığının öz görünümüdür. Güçlü sözüyle her şeyi devam ettirir. Günahlardan arınmayı sağladıktan sonra, yücelerde ulu Tanrı'nın sağında oturdu.”⁴³

Havari Yuhanna'nın tanıklığı: “Çünkü Tanrı dünyayı o kadar çok sevdi ki, biricik Oğlu'nu verdi. Öyle ki, O'na iman edenlerin hiçbiri mahvolmasın, hepsi sonsuz yaşama kavuşsun. Tanrı, Oğlu'nu dünyayı yargılamak için göndermedi, dünya O'nun aracılığıyla kurtulsun diye gönderdi. O'na iman eden yargılanmaz, iman etmeyen

⁴² İncil, 2Pet.16-17 Krş. İncil, Mat.3:16-17

⁴³ İncil, İbr.1:1-3

ise zaten yargılanmıştır. Çünkü Tanrı'nın biricik Oğlu'nun adına iman etmemiştir.”⁴⁴

Havari Matta'nın tanıklığı: “İsa, Filipus Sezariyesi bölgesine geldiğinde öğrencilerine şunu sordu: ‘Halk, İnsanoğlu'nun kim olduğunu söylüyor?’ Öğrencileri şu karşılığı verdiler: ‘Kimi Vafizci Yahya, kimi İlyas, kimi de Yeremya ya da peygamberlerden biridir diyor.’

İsa onlara, ‘Siz ne dersiniz’ dedi, ‘Sizce ben kimim?’

Simun Petrus, ‘Sen, yaşayan Tanrı'nın Oğlu Mesih’sin’ yanıtını verdi. İsa ona, ‘Ne mutlu sana,

⁴⁴ İncil, Yu.3:116-18 “Oğul” hakkında açıklama notu: “İsa’nın Oğulluk konumunu gösteren en açık ifade Yu.20:17’ dedir; o ayette, İsa’nın ve imanlıların Baba Tanrı’yla ilişkisi açık bir şekilde ayırt edilir. Tanrı Oğlu unvanı, “Tanrı”, “gönderilen itaatkâr kişi”, “Mesih Kral” ve “Davut oğlu” kavramlarını da içerir.” Krş. <https://kutsalkitap.info.tr/?q=Yu.3> (09.04.2025)

İncil, Yu.20:17 “İsa [Meryem’e], “Bana dokunma!” dedi. “Çünkü daha Baba’nın yanına çıkmadım. Kardeşlerime git ve onlara söyle, benim Babam’ın ve sizin Babanız’ın, benim Tanrım’ın ve sizin Tanrınız’ın yanına çıkıyorum.”

Yunus oğlu Simun!’dedi. ‘Bu sırrı sana açan insan değil, göklerdeki Babam’dır.’”⁴⁵

Yukarıdaki ayetlere bakarak “*homooousios*” Tanrı ile aynı özden, doğadan İsa Mesih ile benzerlik ifade eden “*homoiousios*” sözcüğünün neden yüzyıllar boyunca tartışıldığını daha iyi anlayabiliriz.

İsa Mesih Tanrı ile aynı öze, doğaya (*homooousios*) sahip değilse, diğer insanlardan bir farkı yoktur ve ölüm yargısını kaldıramaz. Tanrı özüne sahip olduğu ve Tanrı olduğunun kanıtı ölümden diriliştir. Hiçbir günahlı fani ölümden dirilişi gerçekleştirememiştir!

431 Efes Konsili konusu, Nestorius’un İsa Mesih’in ulûhi ve insan olarak iki varlık olmadığı, görüşü uzunca tartışmalardan sonra kabul edildi. Bu 325 İznik Konsili İnanç Bildirgesi’nin onayladığı

⁴⁵ İncil, Mat.16:13-17

şekliyle tam Tanrı ve tam insan doğasına sahip tek varlık olduğu anlamına geliyordu.

431 Efes Konsili'nin başka önemli sonucu İsa Mesih'in annesi için "Theotokos" unvanı kabul edildi.⁴⁶ Theotokos unvanını bazı kişiler "Tanrı'nın annesi"⁴⁷ olarak çevirse de Grekçe orijinal sözcük bu anlamı vermemektedir. Theotokos için "Tanrı'yı taşıyan" şeklinde bir çevrinin daha doğru olduğu söylenebilir.

451 Kalkedon Konsili önceki üç konsilin pekiştirilmesiyle sonuçlandı: Tek Tanrı üç kişilikte birlik oluşturur. Mesih İsa, Tanrı ve günah dışında insanla aynı öze sahiptir; karışmadan değişmeden, bölünmeden ayrılmadan iki doğa vardır; Kalam'dır.⁴⁸

⁴⁶ Madrigal, 27 İznik K Kr. Olson, 217

⁴⁷ Ne yazık ki kilise tarihinde kutsal Meryem için "Tanrı'nın annesi / Tanrı'nın eşi" gibi unvanların kullanılması talih-sizliktir.

⁴⁸ Olson, s.238

Ezeli Baba'nın; Oğul'un ulûhi ve insan doğası, O'nun günahsızlığı, bakire Meryem'den doğduğu, insanların kurtuluşu için beden alarak öldüğü ve dirildiği, göğe yükseldiği, ölüleri ve dirileri yargılamak üzere tekrar geleceği; Kutsal Ruh'un; evrensel kilise; tek vaftiz⁴⁹ gibi tüm önemli tanımlamalar ilk dört konsilde yapılmıştır.

Bundan sonraki üç konsilin Hristiyan ilahiyatına katkısı yoktur denebilir.

⁴⁹ İncil, Ef.4:4-6 “Çağrınızdan doğan tek bir umuda çağrıldığınız gibi, beden bir, Ruh bir, Rab bir, iman bir, vaftiz bir, her şeyden üstün, her şeyle ve her şeyde olan herkesin Tanrısı ve Babası birdir.”

Fotoğraf: İzmir Ayasofyası (<https://iznik.bel.tr/tr/sayfa/iznik-tarihcesi-38> 11.04.2025)

SONUÇ

Kutsal Kitap (Tevrat, Zebur, İncil) Hristiyanlığı anlamak, anlatmak, yaşamak için tek kaynak, tek otoritedir. Özellikle 325 İzmir, 381 İstanbul, 431 Efes, 451 Kalkedon (Kadıköy) Konsilleri İnanç Bildirgeri Kutsal Kitap'tan sonra genellikle otorite olarak kabul edilirler.

Anne karnındaki bebeğe dış dünyayı anlatmak ve ispatlamak ne denli zorsa,    l  Birlik'te, üç kişilikte tek Tanrı'yı; İsa Mesih'in ul hi ve insan doğasını çok kişiye anlatmak da o denli zordur. Çünkü her iki kavramın başka bir  rneği yoktur.

İlk dört konsil başta    l  Birlik'i, İsa Mesih'in doğasını, Kutsal Ruh'u tanımlamakla Hristiyanları birleştirmiştir. Kuşkusuz geri kalan diğer konular da önemlidir ve Hristiyan ilahiyatını, Hristiyan umudunu yani Mesih'in tekrar geleceğine bağlı olarak derinden etkilemiş, pekiştirmiştir.

KAYNAKLAR

Roger E. Olson. Hristiyan İlahiyatın Hikâyesi. Haberci Tanıtım Basın Yayın Dağıtım: İstanbul, Mart 2020.

Konutgan Behnan, Kınran Levent vd. Kutsal Kitap Sözlüğü. Kitabı Mukaddes Şirketi. İstanbul, 2016.

Briggs Johon vd. Hristiyanlık Tarihi. Yeni Yaşam Yayınları: İstanbul, 2004.

Madrigal Mark. Ekümenik Konsiller. Kitabı Mukaddes Şirketi. İstanbul, 2017.

Çelik Banu. İznik Konsili. Haberci Tanıtım Basın Yayın Dağıtım: İstanbul, 2025

İNTERNET KAYNAKLARI

<https://kutsalkitap.info.tr/> (10.04.2025)

<https://ccel.org/> (05.04.2025)